Lietas arhīva Nr. A42-01109-24/8
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:1126.A420110924.3.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 26.novembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Dace Grabovska,

piedaloties pieteicēja /pers. A/ pārstāvei /pers. B/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pilnvarotajai pārstāvei /pers. C/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2023.gada 28.decembra lēmuma Nr.23/2855203 atcelšanu daļā, ar ko pieteicējam noteikta atmaksājamā bezdarbnieka pabalsta pārmaksas summa 1594,97 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Konstatējot, ka pieteicējs /pers. A/ nepamatoti saņēma bezdarbnieka pabalstu 2020,66 euro par laiku no 2023.gada 26.janvāra līdz 2023.gada 31.augustam, jo viņš ir zaudējis bezdarbnieka statusu, ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2023.gada 14.novembra lēmumu Nr.23/2494854 (turpmāk – sākotnējais lēmums) nolemts noteikt bezdarbnieka pabalsta pārmaksu par periodu no 2023.gada 26.janvāra līdz 2023.gada 31.augustam 2020,66 euro un pieprasīt pieteicējam atmaksāt pārmaksāto bezdarbnieka pabalstu (lietas 17.lapa).

Izskatot pieteicēja sūdzību par minēto lēmumu, ar aģentūras 2023.gada 28.decembra lēmumu Nr.23/2855203 (turpmāk – Lēmums) (lietas 7.-9.lapa) nolemts atcelt sākotnējo lēmumu daļā par pieprasāmo pārmaksas summu un uzdot aģentūrai grozīt sākotnējo lēmumu daļā par pieprasāmo pārmaksas summu un noteikt atmaksājamo bezdarbnieka pabalsta pārmaksas summu 1594,97 euro.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Sākotnējais lēmums nav pamatots ar Rīgas pilsētas tiesas 2023.gada 2.augusta spriedumu lietā /lietas numurs/ par pieteicēja atjaunošanu darbā un darba samaksas piedziņu, bet ar bezdarbnieka statusa zaudēšanu no 2023.gada 26.janvāra.

[1.2] Pieteicējs bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periodā bija darba ņēmējs SIA /Nosaukums A/, ko apliecina Nodarbinātības valsts aģentūras sniegtā informācija.

[1.3] Pieteicējam piešķirtais slimības pabalsts par periodu no 2022.gada 24.marta līdz 2023.gada 13.martam tika samazināts par šajā periodā izmaksātā bezdarbnieka pabalsta apmēru, līdz ar to pārmaksātā bezdarbnieka pabalsta summa tiek noteikta 1594,97 euro apmērā.

[2] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicējs vērsās ar pieteikumu tiesā (lietas 4.-6.lapa). Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Lēmumu par personai piešķirtā bezdarbnieka pabalsta pārmaksu atgūšanu pieņem, lai atgūtu summas, kas personai pārmaksātas pašas personas vainas dēļ, ja tā ir sniegusi nepatiesu vai nepilnīgu vai informāciju vai nav paziņojusi par pārmaiņām, kuras ietekmē tiesības uz pabalstu.

Informāciju par pieteicēja atjaunošanu darbā uzreiz ar sprieduma spēkā stāšanos nosūtīja gan aģentūrai, gan Valsts ieņēmumu dienestam tieši pieteicējs. Tātad pieteicējs informēja par savu sociālo statusu un bezdarbnieka statusa pārmaiņām.

[2.2] Bezdarbnieka statusu pieteicējs zaudēja sakarā ar tiesas spriedumu par pieteicēja atjaunošanu darbā.

[2.3] Aģentūra nav ņēmusi vērā, ka atlīdzība par darba piespiedu kavējumu nebija izmaksāta un pieteicēja darba devējs nav izpildījis nevienu no tiesas spriedumiem, ne par darba attiecību atjaunošanu, ne par darba samaksas izmaksu.

[2.4] Pieteicēja darba ņēmēja statuss nav atjaunots no 2021.gada 10.maija, kā tas norādīts Lēmumā. Darba attiecības ar tiesas spriedumu atjaunotas no 2022.gada 30.novembra.

[2.5] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023.gada 13.decembra spriedumu civillietā /lietas numurs/ no pieteicēja darba devēja SIA /Nosaukums A/ nospriests piedzīt un izmaksāt pieteicējam atlīdzību par darba piespiedu kavējumu, tajā skaitā par attiecīgajā bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periodu, bet atlīdzība līdz šim brīdim nav izmaksāta.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumos (lietas 41.-43.lapa) pieteicēja pieteikumu neatzīst, lūdz to noraidīt, papildus norāda, ka informācija par periodiem, kuros pieteicējs reģistrēts kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais, bija pietiekoša, lai aģentūra pieņemtu Lēmumu. Savukārt jautājums par sprieduma izpildi strīdā ar darba devēju nav aģentūras kompetencē un pieteicējam šis jautājums jārisina civilprocesuālā kārtībā.

[4] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem, papildus paskaidrojot, ka darba samaksa par darba piespiedu kavējumu pieteicējam nav izmaksāta, ka korekcijas darba devēja ziņojumos veicis Valsts ieņēmumu dienests. Pieteicēja pārstāves ieskatā saņemtais bezdarbnieka pabalsts pieteicējam būtu jāatmaksā tikai pie apstākļa, ja nesaņemtā darba samaksa pieteicēja tiktu izmaksāta, ja darba devējs par pieteicēju par strīdus periodu būtu veicis sociālās iemaksas, jo pieteicēja gadījumā viņam ir atjaunots darba ņēmēja statuss, bet reāli nodarbināts pieteicējs nebija, darba samaksu nav saņēmis, turklāt zvērināts tiesu izpildītājs, veicot pieteicēja darba devēja SIA /Nosaukums A/ apsekošanu, konstatējis, ka no SIA /Nosaukums A/ neizmaksātās darba samaksas par darba piespiedu kavējumu piedziņa nav iespējama.

[5] Tiesas sēdē aģentūras pārstāve pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādīto argumentāciju. Papildus paskaidroja, ka Lēmuma pieņemšanas pamatā ir tieši bezdarbnieka statusa zaudēšana nevis kādi citi apstākļi, kas būtu aģentūrai jāvērtē. Gadījumā, ja personai nav bezdarbnieka statusa, nav arī pamata izmaksāt bezdarbnieka pabalstu, savukārt gadījumos, kad pabalsts ir izmaksāts, tā pārmaksa atgūstama.

Motīvu daļa

[6] Lietā noskaidrojams, vai aģentūra pamatoti secinājusi, ka ir iestājies pamats pieteicējam izmaksātā bezdarbnieka pabalsta pārmaksas atgūšanai no pieteicēja.

[7] Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 3.panta 1.punkts noteic, ka tiesības uz bezdarba apdrošināšanas pakalpojumiem ir personām, kuras Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktajā kārtībā ir ieguvušas bezdarbnieka statusu, ir apdrošinātas bezdarba gadījumam saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu" un kurām ir šajā likumā noteiktais apdrošināšanas stāžs.

Atbilstoši likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 13.panta trešajai daļai bezdarbnieka pabalsta un apbedīšanas pabalsta piešķiršanu, aprēķināšanu un izmaksu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā nodrošina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra. Dokumentus, kas apliecina tiesības uz bezdarbnieka pabalstu un apbedīšanas pabalstu, nosaka Ministru kabinets.

Tādējādi no minētajām tiesību normām izriet, ka bezdarbnieka pabalstu piešķir un aprēķina aģentūra, balstoties uz Valsts ieņēmumu dienesta un Nodarbinātības valsts aģentūras sniegtajām ziņām.

Savukārt minētā likuma 16.panta trešā daļa paredz, ja aģentūra konstatē, ka personai bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā ir bijis vai ir darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statuss un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, aģentūra pieņem lēmumu par šajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par periodiem, kuros persona reģistrēta kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais, vai no citas valsts kompetentās iestādes saņemto informāciju par personas nodarbinātību citā valstī.

Likuma „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16.[1] pants noteic, ja, izpildot attiecīgo tiesas spriedumu, tiesas apstiprinātu izlīgumu ar darba devēju vai attiecīgās valsts pārvaldes iestādes pieņemtu pārvaldes lēmumu, no darba devēja par labu personai tiek piedzīta un izmaksāta atlīdzība par darba piespiedu kavējumu attiecīgajā bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periodā, personai ir pienākums Ministru kabineta noteiktajā kārtībā atmaksāt valsts sociālās apdrošināšanas nodarbinātības speciālajā budžetā saņemtā bezdarbnieka pabalsta summu.

No minētajām tiesību normām izriet, ka tiesības uz bezdarbnieka pabalstu ir tikai personām, kuras ieguvušas bezdarbnieka statusu, ir bijušas apdrošinātas bezdarba gadījumam un kurām ir noteikts apdrošināšanas stāžs, turklāt, lai saņemtu bezdarbnieka pabalstu, ir vienlaicīgi jāizpildās visiem minētajiem kritērijiem.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējam ar aģentūras 2023.gada 1.februāra lēmumu Nr.23/291512 piešķirts bezdarbnieka pabalsts par periodu no 2023.gada 26.janvāra līdz 2023.gada 25.septembrim.

Tāpat no iepriekš minētajām tiesību normām nepārprotami konstatējams, ka gadījumā, ja aģentūra konstatē, ka personai bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā ir bijis vai ir darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statuss un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, aģentūra pieņem lēmumu par šajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu.

Savukārt atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 24.[1] pantam sociālās apdrošināšanas informācijas sistēma (SAIS) ir valsts informācijas sistēma, kurā iekļauj normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā no valsts un pašvaldību iestādēm, fiziskajām un juridiskajām personām saņemto informāciju, tai skaitā personu datus, lai nodrošinātu sociāli apdrošināto personu uzskaiti, sociālās apdrošināšanas pakalpojumu, valsts pabalstu un izdienas pensiju piešķiršanu un izmaksu, valsts budžeta līdzekļu izlietošanas kontroli, kā arī citu aģentūras funkciju kvalitatīvu izpildi. Sistēmas pārzinis ir aģentūra.

No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka ar Nodarbinātības valsts aģentūras 2023.gada 5.oktobra lēmumu Nr.230127-166zaud1 (lietas 48.lapa) pieteicējs zaudēja bezdarbnieka statusu. Turklāt no aģentūras 2023.gada 16.novembra izziņas Nr.23/2526740 izriet, ka pieteicējs atrodas darba ņēmēja statusā pie darba devēja SIA /Nosaukums A/ no 2021.gada 10.maija.

Lietā nav strīda par to, ka bezdarbnieka statusu pieteicējs zaudēja pamatojoties uz Rīgas pilsētas tiesas 2023.gada 2.augusta spriedumu civillietā /lietas numurs/ par pieteicēja atjaunošanu darbā un darba samaksas piedziņu. Tāpat lietā nav strīda, ka tieši pieteicējs informēja atbildīgās institūcijas par savu sociālo statusu un bezdarbnieka statusa pārmaiņām, kas bija pamats Valsts ieņēmumu dienestam veikt korekcijas SIA /Nosaukums A/ darba devēja ziņojumos.

Pieteicējs uzskata, ka aģentūra nepareizi uzskata, ka pieteicējs atrodas darba ņēmēja statusā pie darba devēja SIA /Nosaukums A/ no 2021.gada 10.maija, jo pieteicējam darba tiesiskās attiecības ar tiesas spriedumu atjaunotas no 2022.gada 30.novembra.

Vērtējot minēto pieteicēja argumentu, tiesa to atzīst par nepamatotu, jo no lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējs ar 2023.gada 26.janvāri bija zaudējis bezdarbnieka statusu, kā arī Valsts ieņēmumu dienesta informācija apliecina, ka pieteicējs atrodas darba ņēmēja statusā pie darba devēja SIA /Nosaukums A/ no 2021.gada 10.maija (piemēram, lietas 45.lapa, 47.lapas reverss, 50.lapa). Pieteicējs tiesai nav iesniedzis pierādījums, kas liecinātu par pretējo.

[8] Ņemot vērā lietā konstatētos apstākļus, tiesa atzīst, ka pamats Lēmuma pieņemšanai par izmaksātā bezdarbnieka pabalsta pārmaksas atgūšanu bija tieši apstāklis, ka pieteicējs bija zaudējis bezdarbnieka statusu par laika periodu, par kuru konkrētais pabalsts viņam izmaksāts, proti, pabalsta izmaksa pieteicējam nebija pamatota, jo pieteicējs ar tiesas nolēmumu tika atjaunots darba tiesiskajās attiecībās. Arī Senāta judikatūrā atzīts, ka ienākumu gūšana bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā neatbilst bezdarbnieka pabalsta piešķiršanas mērķim. Bezdarbnieka statuss, kas ir priekšnoteikums bezdarbnieka pabalsta piešķiršanai, nav savienojams ar darba ņēmēja statusu (sk. Senāta 2011.gada 26.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-118/2011, A42470408, 9.punktu un 2010.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-653/2010, A42556507, 13.punktu).

Kaut arī pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus apstāklim, ka ar tiesas nolēmumu piespriestā darba samaksas piedziņa no darba devēja SIA /Nosaukums A/ nav iespējama un ka darba devējs neizmaksāto darba samaksu par piespiedu darba kavējumu nav izmaksājis pieteicējam, izskatāmajā lietā nav būtisks, tā kā tiesības uz bezdarba apdrošināšanas pakalpojumiem ir personām, kuras Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktajā kārtībā ir ieguvušas bezdarbnieka statusu. Pieteicēja gadījumā, atjaunojot viņu darbā SIA /Nosaukums A/ ar tiesas spriedumu, mainījās būtiski apstākļi, proti, bezdarbnieka pabalsta izmaksas laikā pieteicējs bija darba tiesiskajās attiecībās. Tā kā bezdarbnieka pabalsta piešķiršana nav savienojama ar darba ņēmēja statusu, aģentūrai radās pamats nepamatoti izmaksāto bezdarbnieka pabalsta pārmaksu atprasīt.

Pieteicējs pieteikumā tiesai norādījis, ka aģentūra nav ņēmusi vērā lietas faktiskos apstākļus, ka atlīdzība par darba piespiedu kavējumu nebija izmaksāta un darba devējs nav izpildījis nevienu no tiesas spriedumiem, ne par darba attiecību atjaunošanu, ne par darba samaksas izmaksu. Tāpat papildus norādījis, ka 2023.gada 13.decembrī pieņemts vēl viens spriedums civillietā /lietas numurs/, ar kuru nospriests no pieteicēja darba devēja piedzīt un izmaksāt atlīdzību par darba piespiedu kavējumu par labu pieteicējam, bet atlīdzība līdz pieteikuma iesniegšanai tiesā netika izmaksāta.

Var saprast pieteicēja neizpratni par to, ka reālu darba samaksu viņam neviens nav izmaksājis, ka attiecīgajā laika periodā pieteicējam izmaksātais bezdarbnieka pabalsts bija pieteicēja vienīgie ienākumi, lai nodrošinātu savu eksistenci.

Kā to pamatoti Lēmumā norādījusi aģentūra, Senāts šajā sakarā ir atzinis, ka bezdarbnieka pabalstu nemaksā darba devējs, bet tas tiek

maksāts no valsts sociālās apdrošināšanas nodarbinātības speciālā budžeta, tādēļ bezdarbnieka pabalsts nevar tikt ņemts vērā, nosakot atlīdzību par darba piespiedu kavējuma laiku, kas piedzenama no darba devēja (sk. lietu Nr.SKC–827/2010, arī lietas Nr.SKC–30/2008 9.punktu, https://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/2011/individualie%20darba%20stridi.pdf).

Tiesa skaidro, ka Civilprocesa likuma 620.panta sestā daļa noteic, ja darba devējs neizpilda tiesas nolēmumu par nelikumīgi atlaista vai pārcelta darbinieka atjaunošanu darbā, tiesa pēc darbinieka lūguma pieņem lēmumu par darba samaksu par visu laiku no nolēmuma taisīšanas dienas līdz tā izpildīšanas dienai. Līdz ar to jautājums par sprieduma izpildi strīdā ar darba devēju nav izskatāmajā lietā risināms jautājums, kā arī nav aģentūras kompetencē esošs jautājums. Šis strīds pieteicējam jārisina civilprocesuālā kārtībā.

Vienlaikus norādāms, ka pieteicējam ir tiesības noslēgt rakstisku vienošanos ar aģentūru par pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atmaksas kārtību (atmaksas regularitāti un ikmēneša summu). Iesniegums pārmaksātās pabalsta summas ieturēšanai pieejams interneta vietnē: https://www.vsaa.gov.lv/lv/citi-iesniegumi.

[9] Rezumējot spriedumā konstatēto un secināto, tiesa atzīst aģentūras Lēmumu par tiesisku un pamatotu, savukārt pieteicēja pieteikumu par nepamatotu, tāpēc noraidāmu.

[10] Tiesa papildus norāda, tiesai nav pienākuma atbildēt uz pilnīgi visiem procesa dalībnieku izteiktajiem argumentiem, vien tiem, kuriem ir būtiska nozīme lietā (Senāta 2019.gada 5.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-978/2019, A420204717, 10.punkts). Tiesa ir atbildējusi uz būtiskajiem pieteicēja argumentiem lietā, bet uz pārējiem, kam nav nozīmes no tiesību viedokļa, procesuālās ekonomijas nolūkā atbildes nesniegs.

[11] Pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2024.gada 7.februāra lēmumu ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā (lietas 2.-3.lapa).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā. Savukārt minētā panta piektā daļa paredz, ka šā panta ceturtajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.).

Tā kā pieteicēja prasījums par bezdarbnieka pabalsta pārmaksas atmaksu ir attiecināms uz sociālās drošības jomu, pieteicējam nav uzliekams pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2023.gada 28.decembra lēmuma Nr.23/2855203 atcelšanu daļā, ar ko pieteicējam noteikta atmaksājamā bezdarbnieka pabalsta pārmaksas summa 1594,97 euro apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese D.Grabovska